

COSUN MAGAZINE

04
2017

'MEER WAARDE HALEN UIT BIETENPULP'

4

OPEN HUIS TIJDENS DUTCH AGRI FOOD WEEK

Van 9 tot en met 19 oktober wordt de Dutch Agri Food Week (DAFW) gehouden. In het hele land zijn dan activiteiten om de aandacht te vestigen op aspecten van de voedselproductie, innovatie en voeding. Aan het evenement doen zo'n driehonderd bedrijven en organisaties mee. Ook Cosun doet mee. Op zaterdag 14 oktober is het nieuwe Cosun Innovation Center bij Dinteloord opengesteld voor het publiek. Meer informatie: www.dutchagrifoodweek.nl.

SVZ NAAR MALEISIË

SVZ heeft een verkoopkantoor in Kuala Lumpur (Maleisië) geopend. De toeleverancier van de voedings- en drankenindustrie kan zo beter inspelen op de afzetmogelijkheden voor fruit- en groente-ingrediënten in Azië.

SENSUS ZET CHICOREIMUIS IN

Sensus verlaadt deze campagne in Zuidwest-Nederland de cichorei voor het eerst met een cichoreimuis. De (aangepaste) muis schoont de cichoreiwortels voor ze op de vrachtwagen geladen worden. De muis kan zowel verladen van onverhard terrein als van een verhard erf.

INDEX

Van de voorzitter	3
'Meer waarde halen uit bietenpulp' ...	4
Spannende tijden voor Britse telers	6
Uitgifte LLB's 2018 succesvol	7
Kandidaat-bestuurders gezocht	7
Bietenlogistiek efficiënt houden	8
Bietenteelt in Slowakije	10
Topopbrengst verwacht	11
IRS-informatie	12
Vraag & Antwoord /Kort Nieuws	16

CONTACT

Cosun, redactieadres

Postbus 3411, 4800 MG Breda
076-5303307
secretariaat.rvb@cosun.com
www.cosunleden.nl

Suiker Unie centraal agrarische dienst

Postbus 100, 4750 AC Oud Gastel
0165-525252
agrarischedienst@suikerunie.com
www.cosunleden.nl
Voor adressen agrarische dienst in de regio zie: www.cosunleden.nl

COLOFON

Cosun Magazine

is een uitgave van Coöperatie Koninklijke Cosun U.A. voor leden van Cosun

Fotografie in dit nummer

Royal Cosun, Suiker Unie, IRS en Engel Lameijer

Foto-omslag

Jos Heermans, kringvoorzitter Holland

Basisontwerp

Koenders Design

Opmaak en druk

SMG-groep, Hasselt

© Coöperatie Koninklijke Cosun U.A., 2017

VOEDSELVEILIGHEID

Dirk de Lugt
Voorzitter

De fipronil-affaire waardoor de pluimveesector in opspraak is geraakt, kan niemand zijn ontgaan. Door onverantwoord gedrag, het ontbreken van adequate controle en de op zijn zachtst gezegd rommelige communicatie heeft zich een crisis ontwikkeld die de pluimvee- en eiersector op zijn kop heeft gezet. De gevolgen voor de reputatie van de pluimveesector zijn groot. De verantwoordelijke instanties en toezichthouders schuiven de verantwoordelijkheid af en wijzen met een beschuldigende vinger naar elkaar en supermarkten hebben aangekondigd de schade te verhalen op de sector. Het trieste gevolg is dat pluimveehouders die zich netjes aan de regels hebben gehouden, hiervan de dupe zijn geworden en met de geleden schade nergens terecht kunnen.

Kwetsbaar

Het garanderen van voedselveiligheid wordt gezien als een publieke taak. Tot een aantal jaren geleden was regelgeving en controle op de naleving hiervan in handen van de productschappen. Het opheffen daarvan heeft ertoe geleid dat het toezicht verslapt is en er diverse affaires zijn geweest met agrarische producten. Dat maakt de landbouwsector kwetsbaar en leidt tot financiële en reputatieschade.

De afgelopen weken heb ik mezelf de vraag gesteld of zoiets als de 'eiercrisis' ons als akkerbouwers ook kan overkomen.

Ten aanzien van het naleven van de akkerbouwteeltvoorschriften van het voormalige Productschap Akkerbouw die zijn overgenomen door het ministerie van EZ (lees: de NVWA), is enige zorg gerechtvaardigd. De inspectiecapaciteit van de NVWA is afgenomen, met als gevolg minder effectieve handhaving. Natuurlijk is er afgedekt met certificeringen en uiteraard moeten we ons houden aan wet- en regelgeving. Maar als de marges klein zijn, kan de neiging ontstaan om minder kritisch te zijn of het korte termijn eigenbelang voorop te stellen.

De akkerbouw heeft tot op heden nog geen grote schandalen gekend. Maar we blijven als sector zelf verantwoordelijk om te voorkomen dat het ooit zo ver komt. Het is een gedeeld belang om onze reputatie te bewaken en ellende te voorkomen.

Start campagne

Nog een week te gaan en dan start de eerste bietencampagne zonder EU-marktoriening. Suiker Unie heeft zijn afzetmarkt in Europa vergroot en de laatste jaren is fors geïnvesteerd in de productiecapaciteit van de fabrieken. Met de uitgifte van 8% extra LLB's verwacht Suiker Unie zo voldoende grondstof te hebben voor een optimaal

rendement. In dit Cosun Magazine kunt u hierover meer lezen.

In Dinteloord en in Vierverlaten worden compleet nieuwe washuizen in gebruik genomen. Een omvangrijk project dat beide fabrieken in staat stelt meer dan 28.000 ton bieten per dag te verwerken. Overigens zit de concurrentie elders in Europa ook niet stil en doen zelfs verhalen de ronde over de bouw van nieuwe fabrieken. Verderop in dit Magazine is een artikel gewijd aan dergelijke plannen in Engeland.

Open huis

Cosun investeert via haar bedrijven niet alleen in markten en productiecapaciteit, maar ook in innovatie van producten en van processen in de fabrieken. Het visitekaartje van de coöperatie is het Cosun Innovation Center in Dinteloord. Een nieuw gebouw, dat uitnodigt om samen te werken aan nieuwe ideeën. Met een moderne uitrusting en faciliteiten waarvan ook andere vestigingen gebruik kunnen maken. Het laat zien dat we onderzoek in vernieuwing zeer serieus nemen.

Van 9 t/m 19 oktober wordt de Dutch Agri Food Week gehouden. Daarin wordt aandacht gevraagd voor wat er in de agrifood sector allemaal speelt. De sector wil dat laten zien aan iedereen die daarvoor belangstelling heeft. Wij doen mee door op zaterdag 14 oktober 'open huis' te houden in het nieuwe innovatiecentrum. U bent van harte welkom.

Zowel de bietencampagne als de cichoreicampagne start op 11 september. De verwachting is dat beide gewassen een prima opbrengst zullen realiseren. Ik wens alle medewerkers een goede campagne en voor alle boeren een voorspoedige oogst van alles wat nog op het land staat.

KRINGVOORZITTER JOS HEERMANS

'MEER WAARDE' HALEN UIT BIETENPULP'

De ontwikkeling van non-foodtoepassingen geeft de bietenteelt nieuwe armslag, stelt Jos Heermans. Met de bietenpulp heeft de coöperatie een goedkope grondstof in huis, die daarvoor kansen biedt, zegt hij. "Hopelijk lukt het." Jos is sinds februari voorzitter van de kring Holland.

Met vier reguliere kringbestuursvergaderingen, vijf telersvergaderingen en drie keer een ledenraadvergadering per jaar, ziet de Cosunbestuursagenda van Jos Heermans er ogenschijnlijk niet overvloedig gevuld uit. Voeg daarbij de voorbereidingstijd, het inlees- en representatiewerk, cursussen, de reistijd, bedrijfsbezoeken en gesprekken met individuele telers en het kringvoorzitterswerk loopt toch al snel op naar een tijdsbeslag van meer dan 100 uur per jaar. Ten dienste van collega-telers en de coöperatie. "Bestuurswerk is ook een investering in je persoonlijke ontwikkeling", relateert de kringvoorzitter zijn bestuurlijke werk in de kring en zijn inbreng in de ledenraad.

"De ledenraad is een orgaan dat ertoe doet", zegt Jos. "Er worden scherpe vragen gesteld. Feit is bijvoorbeeld dat er in de afgelopen jaren veel geld is verdiend. Maar dat betekent niet dat je missie dan volbracht is, want misschien was er nog wel veel meer geld te verdienen geweest. Je moet als ledenraadlid altijd scherp zijn.

Tussen de ledenraad en de directie moet het altijd een beetje 'schuren'."

Whisky

Jos heeft met zijn vrouw Lidia in Middenmeer een akkerbouwbedrijf van 46 hectare. Hij teelt: "Een kwart bieten, een kwart fritesaardappelen voor Aviko, 1/8ste wintergerst, 1/8ste zomergerst, 1/8ste graszaad en 1/8ste zaaiuien." Zijn grond is 30-40% afslibbaar.

Gerst is in de Wieringermeer een wat ongebruikelijke teelt, vertelt Jos. "Ik kijk naar de winst, niet naar de omzet. De tarweteelt kostte me naar verhouding te veel. Gerst brengt per saldo meer op. Het is een mooi gewas. Ook om te zien, zeker als de naalden net uitstaan. Dat is een prachtig gezicht."

De wintergerst van Heermans is brouwergerst. De zomergerst gaat naar een whiskystoker in Schotland. De afzet is georganiseerd door Agrifirm. Het ras is door het lagere eiwitgehalte zeer geschikt voor de whiskyproductie, aldus Jos. "Meer dan wintergerst."

Veldleeuwerik

Jos doet mee aan Veldleeuwerik. Met behulp van de Veldleeuwerikmethode voert hij systematisch verduurzamingen door op zijn bedrijf. "Je stelt jezelf voor je bedrijf per jaar doelen en maakt een uitvoeringsplan om die ook te realiseren", vertelt hij. De afgelopen vier jaar heeft Jos onder andere zonnepanelen op zijn schuur aangebracht, een opvang voor spuitwater gemaakt en een nieuwe ploeg aangeschaft die nauwkeuriger en minder diep ploegt. Eerder is hij al met de teelt van bloembollen op zijn land gestopt vanwege problemen met de nattigheid. "De teelt ging ten koste van de bodemstructuur. Op bloembollen wordt flink beregend. Als het dan met rooien ook nog nat is, krijgt de grond een flinke klap. Als je door de verhuur van bollenland een slechte bodemstructuur en minder aardappelopbrengst terugkrijgt, win je nog niks", vindt hij.

Trage mineralisatie

De bieten staan er goed op dit jaar. Ze staan op percelen met als voorvrucht uien

en graszaad. “De mineralisatie is traag op gang gekomen door de droogte, maar op het uienland staan ze er geweldig op. Op het graszaadperceel zijn ze wat achtergebleven. Ik denk dat de stikstof in de graszaadwortels is gaan zitten en nog vrij moet komen”, vertelt hij. De bieten van het uienperceel gaan mee in de eerste levering.

Jos teelt dit jaar voor het eerst het aaltjesresistente ras Leonella KWS. Jos: “Uit onderzoek bleek dat 5/8ste van mijn grond aaltjesvrij is, 1/8ste is matig en 2/8ste licht besmet.”

Gezaaid heeft hij eind maart. Het land is in de herfst klaargelegd met de kopeg. Het uienperceel is niet geploegd. “De voorbereiding is me dit voorjaar goed gelukt. De grond lag er mooi bij. Grond kun je maar één keer verknoeien in het voorjaar”, zegt hij. Gemiddeld oogst Jos ruim 80 ton bieten per hectare bij een suikerpercentage van tussen 17 en 18%. “Ik ben geen topper. Er zijn er hier die beter scoren”, benadrukt hij.

‘Niet krapper dan 1 op 4’

LLB's

Jos boert sinds 2000 in de Wieringermeer. Daarvoor zat hij in de IJpolders bij Zaandam. Totdat hij werd uitgekocht voor de uitbreiding van het westelijk havenge-

Jos aan het werk als boomverzorger

bied. Zijn bietenquotum heeft hij stelselmatig uitgebreid door bij te kopen. Ook dit jaar heeft hij weer LLB's genomen. “Ik kom met de LLB's voor 2018 erbij wel aan mijn maximum te zitten, want ik wil niet krapper dan 1 op 4 telen”, zegt Jos.

Het toekomstperspectief voor de bieten-teelt is goed in Nederland, vervolgt hij.

“We hebben een compact teeltgebied met grote, moderne fabrieken. Met de diversificatie erbij is er een concern met een stevige positie. Je kunt als coöperatie alle kapitaal ook uitkeren, maar nu rendeert het en maakt het de bietenprijs hoger en de concurrentiepositie sterker. Een bedrijf als Aviko bijvoorbeeld is in moeilijke jaren de slagroom op de koffie. Dat is ook nodig, want als de bieten-teelt slecht rendeert, is het met de teelt snel afgelopen in Nederland. Er zullen vast ook mindere jaren komen, maar dat heb je met elk gewas. Met suiker kun je bovendien meer doen dan alleen opeten”, zegt hij, doelend op de vele non-foodtoepassingsmogelijkheden. Hoe hoger de olieprijs, hoe concurrerender en hoe groter de ontwikkelingsmogelijkheden op dat gebied, verwacht Heermans.

“Ik hoop dat het Cosun lukt nog meer uit

de bietenpulp te halen. Dat is een vreselijk grote prak grondstof die zo uit de fabriek rolt en aan je voeten ligt. Gemakkelijker kun je de grondstof niet krijgen. Je kunt er prima nieuwe verwerkingsmogelijkheden op inrichten.”

Boomverzorger

Naast zijn akkerbouwbedrijf is Jos ook boomverzorger van beroep. Dat betekent vaak ook veel klimwerk om een boom te kunnen snoeien. Aanvankelijk deed hij dat werk van begin november tot eind maart vier, vijf dagen per week. Nu twee à drie dagen. “Ik ben 53. Voor een klimmer is dat hoogbejaard”, aldus Jos. Het beroep maakt dat hij met een andere blik naar boerderijen kijkt. “Ik kijk altijd naar de beplanting en hoe de bomen erbij staan. Meestal hebben ze geen prioriteit.” In Noord-Holland zijn bij boerderijen van oudsher iepensingels geplant om de wind te vangen. De meeste zijn opge-ruimd in verband met de iepziekte. Vaak komt daar dan niets voor in de plaats. Dat is jammer. Een mooie beplanting is een sieraad voor het landschap.”

Ton Schönwetter

SPANNENDE TIJDEN VOOR BRITSE TELERS

De Britten gaan interessante tijden tegemoet. Na het einde van de suikemarktquotering volgt de Brexit. Wellicht wordt er voor het eerst in 90 jaar een nieuwe suikerfabriek gebouwd in Engeland. Daarmee zou de suikerproductie fors vergroot worden.

De oudste suikerfabriek in het Verenigd Koninkrijk dateert van 1912. Sinds 1929 is er slechts één verwerker van suikerbieten: British Sugar. Deze particuliere onderneming is onderdeel van AB Sugar, een suikeronderneming die ook fabrieken heeft in Spanje, Afrika en China. In het oosten van Engeland, tussen Essex en Yorkshire en in de East Midlands, heeft het bedrijf vier suikerfabrieken. De verwerkingscapaciteit per fabriek ligt tussen de 9.000 en 18.000 ton per dag. De campagnes zijn lang: van september tot en met februari. In de andere regio's heeft British Sugar haar fabrieken gesloten en de teelt afgebouwd.

Veel import

Het Verenigd Koninkrijk heeft een suikerquotum van ruim 1 miljoen ton. De consumptie is 2 miljoen ton. Deels wordt dat opgevangen door import vanuit de rest van Europa en deels door rietsuiker. Vanouds heeft Tate & Lyle een groot marktaandeel. De raffinaderij van Tate & Lyle in Londen produceert de laatste jaren 500.000 tot 800.000 ton suiker. De verwerkingscapaciteit is echter groter. Na het afschaffen van de suikerquotering is de afzet onder druk komen te staan, omdat de Europese suikerfabrikanten meer suiker zijn gaan produceren. De Brexit kan daarin nu echter verandering

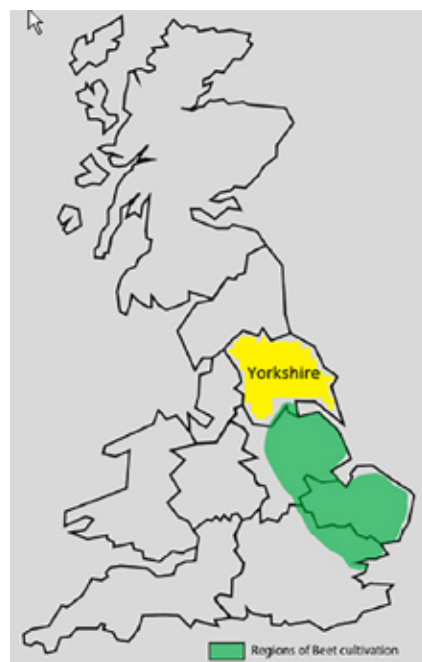
brengen. Wat de regels worden voor de handel in suiker tussen de EU en de UK en voor de import van rietsuiker is echter nog onduidelijk.

Nieuwe concurrent

In de tussentijd komt er mogelijk nog een kaper op de kust. Het bedrijf Al Khaleej International uit Dubai heeft bekendgemaakt dat het een suikerfabriek met een verwerkingscapaciteit van 24.000 tot 32.000 ton bieten per dag wil bouwen in Noord-Yorkshire. Ongeveer 80 kilometer noordelijk van de meest noordelijke fabriek van British Sugar. Daarmee zou het Verenigd Koninkrijk een suikerexporteur in plaats van een suikerimporteur worden.

Lage bietenprijs

Voor de telers biedt de bouw van een nieuwe fabriek nieuwe kansen. NFU Sugar, de vertegenwoordiger van de telers, is daarom positief over de plannen. Naast meer afzetmogelijkheden zou een extra fabriek ook de positie van de telers in de onderhandelingen met de suikerfabriek kunnen versterken. British Sugar betaalt niet de hoofdprijs voor de bieten. Bij een suikerprijs van 475 euro en minder is de prijs voor 2017 22 pond per ton (bij de huidige koers ongeveer 25 euro). Bij heel hoge suikerprijzen is de prijs bij een eenjarig contract 25 pond en bij een driejarig contract 29,50 pond.

Bietenteelt in Engeland

Na een recordoogst in 2014 heeft British Sugar de productie in de afgelopen twee jaar beperkt om de extra voorraad weg te werken. Het areaal kromp daardoor tot 75.000 ha. Telers kregen het aanbod om niet te telen zonder daardoor hun rechten voor de toekomst te verspelen. Dit jaar telen ongeveer 3.500 telers in totaal ongeveer 90.000 ha bieten. Voor een deel zijn dit nieuwe telers, omdat er bij de vaste telers onvoldoende belangstelling was de teelt uit te breiden.

Jan Willem van Roessel

UITGIFTE LLB'S 2018 SUCCESVOL

De uitgifte van 8% extra LLB's voor teeltjaar 2018 is afgerond. Alle 9.203 leden hebben de mogelijkheid gekregen 8% extra LLB's te verwerven. Ruim 93% van de leden heeft gereageerd op het aanbod. Daarvan had 97% belangstelling voor extra LLB's.

Van de 93% die heeft gereageerd, heeft 56% aangegeven 8% extra LLB's te willen. 41% had belangstelling voor meer dan 8%. De overige 3% gaf aan geen belangstelling te hebben voor de LLB's.

De leden die hebben aangegeven belangstelling te hebben voor meer dan 8% extra LLB's, krijgen deze toebedeeld uit de niet-geplaatste LLB's, waaronder ook die van degenen die niet gereageerd hebben. De extra toedeling is 1,3%. De betreffende 41% van de leden ontvangt daardoor in totaal 9,3% extra LLB's.

Verhandelen

In totaliteit staan er nu bij de leden ruim 6,5 miljoen LLB's uit. De verwachting is dat sommige telers komende herfst/winter

LLB's zullen gaan overdragen aan collega-telers. Deze verhandelbaarheid loopt via de agrarische dienst van Suiker Unie. Telers die belangstelling hebben voor koop of verkoop wordt geadviseerd zich te melden bij de agrarische dienst.

Toewijzing 2018

De toewijzing quotumbieten 2018 die de telers begin augustus hebben ontvangen, is gebaseerd op het nieuwe aantal LLB's, vermenigvuldigd met het toewijzingspercentage van 107%. Het advies aan de telers is, zoals de afgelopen jaren gebruikelijk, bij de uitzaai de toewijzing als uitgangspunt aan te houden.

Gert Sikken

KANDIDAAT-BESTUURDERS GEZOCHT

Bij Royal Cosun berust de zeggenschap bij de leden. Zij kiezen de kringbestuurders en daarmee de ledenraad, het hoogste gezagsorgaan van de coöperatie. In de kringvergaderingen van februari 2018 zijn er in diverse kringen/afdelingen verkiezingen. Gezien de gewenste spreiding van kringbestuursleden over de kring is het gebied aangegeven waaruit de kandidaat bij voorkeur afkomstig moet zijn:

- Zeeuws-Vlaanderen één vacature voor Midden- of Oost- Zeeuws-Vlaanderen
- Zeeland-Noord één vacature voor Schouwen-Duiveland
- Groningen drie vacatures voor de re-

gio's Hogeland, Oldambt en Veenkoloniën

- Drenthe/Overijssel-Noord twee vacatures voor Zuid-Drenthe en de dalgronden.

Aanmelden

Heeft u belangstelling voor een bestuursfunctie in een kringbestuur, stuur dan uw motivatiebrief, vergezeld van een CV, onder vermelding van uw lidnummer uiterlijk 15 oktober naar secretariaat.rvb@cosun.com. Een uitgebreid functieprofiel voor ledenraadleden staat op www.cosunleden.nl/algemeen (onderdeel coöperatie).

Procedure

De verkiezingsprocedure gaat als volgt. De aanmeldingen worden doorgestuurd naar het betreffende kringbestuur dat de reacties zal meenemen in de selectieprocedure. Het bestuur selecteert hieruit één kandidaat per vacature die zij ter verkiezing zal voordragen tijdens de kring-/afdelingsvergadering van februari aanstaande.

Voor meer informatie over de procedure kunt u contact opnemen via secretariaat.rvb@cosun.com of (076)530 33 07.

BIETENLOGISTIEK EFFICIËNT HOUDEN

Het Julianaplein in Groningen is tijdelijk een logistiek knelpunt

Suiker Unie verwerkt dit jaar naar verwachting 7,5 miljoen ton bieten. De campagne start op 11 september en duurt twintig weken. De bietenlogistiek is daarin cruciaal. Extra aandacht is nodig voor de kwaliteit van de ligplaats en voor de bewaring, als ook voor de planning van het transport.

Door de grotere hoeveelheid bieten per teler en de langere campagne is het nodig extra zorg te besteden aan de opslag en bewaring. Een juiste en tijdige voorbereiding is van essentieel belang. Een goede voorbereiding voorkomt later problemen. Praktische tips hiervoor staan in de flyer die met dit Cosun Magazine is meegestuurd.

Let op de ligplaats

De ligplaats moet zodanig gekozen worden, dat er vlot verladen kan worden. De ligplaats moet vooral groot genoeg zijn voor de geplande hoeveelheid bieten. Een van de opties als er niet voldoende plek is, is om in twee keer te leveren of de lig-

plaats van een collega-teler te benutten.

Geen ongerechtigheden

De bieten moeten vrij van ongerechtigheden gestort worden. De vervoerder laat bieten, gestort tegen of op stenen, hout en andere ongerechtigheden, liggen. Deze materialen kunnen voor aanzienlijke schade en oponthoud in de fabriek zorgen. Door de agrarische dienst is de afgelopen jaren voortdurend aandacht besteed aan de kwaliteit van de ligplaatsen. De dienst geeft advies hierover en voert controles uit.

Eisen aan bereikbaarheid

Ook de bereikbaarheid van de ligplaats is een aandachtspunt. Naast de ondergrond

en laaghangende boomtakken, is ook het niet meer dan 100 meter achteruit rijden van de vrachtwagen van belang. Voor de muis- en de shovelverlading zijn er specifieke regels voor de afstand van de bietenhoop tot de weg. Deze staan in de campagne-informatie en in de folder 'Veilig en snel laden' op het ledenportaal.

Logistieke kosten

De bietenlogistiek is bij de suikerproductie een aanzienlijke kostenpost. De afgelopen jaren zijn diverse kostenbesparingsmaatregelen genomen die de efficiency moeten vergroten. Vlot laden en het voorkomen van wachttijden zijn onderdeel daarvan. Ook bijvoorbeeld het afzeilen van vrachtauto's om brandstof

te bewaren hoort daarbij. Een illustratief filmpje hierover is te zien op het leden-portaal.

Ook het gebruik van zuiniger motoren en een brandstofbewuste rijstijl verlagen het brandstofverbruik. Maximaal gebruik maken van retourvrachten met andere producten vermindert het aantal 'lege' kilometers en dus de kosten.

Lastig voor de fabriek in Hoogkerk is, dat de komende vier jaar het Julianaplein, het grote snelwegenkruispunt aan de zuidkant van Groningen, volledig op de schop gaat. Het gaat gedurende een lange periode voor ernstige verkeershinder zorgen.

Campagne

De campagne start dit jaar in beide fabrieken op 11 september. De oogstverwachting van 7,5 miljoen ton is gebaseerd op een areaal van ruim 86.000 hectare en een opbrengstverwachting van gemiddeld 87 ton netto per hectare.

De fabrieken zullen per dag circa 7,5% meer bieten kunnen verwerken, nu de laatste investeringen van het masterplan capaciteitsuitbreiding zijn afgerond.

IRS gebied	Suiker ton/ha	Wortel ton/ha	Suikergehalte
Zeeuws-Vlaanderen	15,0	89	16,9%
Zeeuwse eilanden	15,6	92	17,0%
West-Brabant	15,0	90	16,7%
Noord- en Zuid Holland	15,4	91	17,0%
Oost- en Zuid-Flevoland	17,2	102	16,8%
Noordoostpolder	16,4	96	17,1%
Noordelijke klei	13,6	80	17,0%
Noordelijk zand	13,8	79	17,3%
Noordelijk dal/veen	13,6	79	17,3%
Gelderland e.o.	13,2	81	16,4%
Oost-Brabant	13,0	79	16,5%
Limburg	14,3	85	16,8%
Totaal	14,6	86,9	17,0%

Opbrengstverwachting per teeltgebied

Desalniettemin zal de grote oogstomvang zorgen voor een campagne van bijna twintig weken. Het einde van de campagne zal daardoor in de laatste week van januari vallen. Dit betekent ook dat er relatief veel bieten lang bewaard zullen moeten worden.

Langgerekte hoop

Om na bewaring suikerbieten met de beste kwaliteit te kunnen leveren, moeten ze gerooid worden met zo min mogelijk beschadiging. De bieten moeten ook vrij van ziekte zijn. Droge bieten zijn het beste te bewaren. Het gebruik van vliesdoek levert hierin een goede bijdrage.

De optimale bietenhoop is een langgerekte dakvormige hoop. Ook bij langdurige bewaring. Daarbij is de maximale hoogte 2,5 meter. Bieten op deze wijze opgeslagen, zijn goed te beschermen tegen vorst. Bij hogere temperaturen is ventilatie belangrijk. Ook dan is een langgerekte hoop het beste, omdat er dan voldoende natuurlijke ventilatie is. Het is belangrijk de temperatuur in de hoop goed in de gaten te houden.

Voor het afdekken van bietenhoppen kunnen telers gebruikmaken van de service van de agrarische bedrijfsverzorging. Die levert de mankracht. De teler zorgt zelf voor het afdek- en bevestigingsmateriaal. Meer informatie hierover is te vinden op www.cosunleden.nl.

Arno Huijsmans en Gert Sikken

Ongerief zorgt voor oponthoud in de fabriek

BIETENTEELT IN SLOWAKIJE

Bij de hervorming van de suikermarktordening in 2006 is de bietenteelt in Slowakije sterk ingekrompen. Ongeveer de helft van het suikerquotum werd ingeleverd. Wat resteert, is een suikerquotum van 112.000 ton witsuiker. De tweehonderd Slowaakse bietentelers telen samen ruim 20.000 hectare suikerbieten.

Slowakije heeft een lange geschiedenis in suiker. De eerste productie vond tweehonderd jaar geleden plaats. In de zestiger jaren van de vorige eeuw telde het land tien suikerfabrieken. Er werd 40.000 hectare bieten verbouwd. Ten tijde van de toetreding tot de EU in 2004 was dat teruggelopen tot ruim 30.000. Door inlevering van een deel van het suikerquotum kromp het vervolgens verder tot zo'n 17.000 hectare. De laatste jaren schommelt het areaal rond de 22.000 hectare met een suikerproductie van rond de 200.000 ton. Slowakije produceert dus veel surplus-suiker. Volgens de Slowaken is dat nodig om de twee resterende suikerfabrieken rendabel te houden.

Grote bedrijven

De Slowaakse suikerindustrie is in buitenlandse handen. Eigenaar van de ene fabriek (verwerkingscapaciteit 6.000 ton per dag) is Nordzucker. De andere (capaciteit 5.000 ton per dag) is van Agrana. De telers hebben geen aandeel in de fabrieken. Vrijwel alle telers zijn aangesloten bij de telersorganisatie die met de fabrikanten onderhandelt over de leveringsvoorwaarden.

Bietenteelt bij de kerncentrale van Jaslovské Bohunice

De fabriek van Nordzucker

Slowakije heeft grote landbouwbedrijven. Een erfenis uit de communistische tijd. Duizend hectare per bedrijf is normaal. Er zijn maar tweehonderd bietentelers. Ze telen gemiddeld meer dan 100 hectare bieten. De opbrengsten zijn gestegen sinds de toetreding tot de EU. De hogere prijzen geven meer ruimte voor teeltmaatregelen. De gemiddelde opbrengst (2004-2015) lag op 56,1 ton met een suikergehalte van 16,5%. Vorig jaar was de opbrengst 71,6 ton met 16,4%.

Droge zomer, lage opbrengst

De suikerbieten worden in het westen van Slowakije verbouwd in een rotatie met gerst, tarwe, erwten, koolzaad en maïs. De zaai is eind maart, begin april. Een groot probleem zijn bladschimmels als cercospora en ramularia.

De opbrengst wordt sterk beïnvloed door de neerslag in de zomer. In het droge jaar 2012 bleef de opbrengst steken op gemid-

deld 6,6 ton suiker per hectare. Bedrijven die kunnen irrigeren, komen in een droog jaar veel hoger uit.

Gekoppelde steun

Een van de twee fabrieken vervoert de bieten per trein. De andere fabriek is daarmee gestopt.

De fabriek betaalt het vervoer van de bieten. De teler is verantwoordelijk voor de opslag. De telers zijn verplicht de bieten af te dekken, maar in de praktijk gebeurt dit lang niet altijd. Bevroren bieten worden afgenomen, maar de teler krijgt wel een boete.

Slowakije heeft de suikerbietenteelt aangemerkt als een 'gevoelig gewas'. De teler krijgt € 368/ha aan gekoppelde steun. Volgens de telers is dit noodzakelijk, omdat ze in totaliteit veel minder steun krijgen dan de boeren in de oude lidstaten.

Jan Willem van Roessel

TOPOPBRENGST VERWACHT

Ondanks de droogteperiode staan de bieten er gemiddeld genomen erg goed voor. Suiker Unie verwacht een opbrengst van 14,6 ton suiker per hectare.

In het voorjaar zag het er aanvankelijk niet naar uit dat de bieten het veld snel dicht zouden krijgen. Pas toen de temperatuur in mei een vlucht nam, kwam de bovengrondse groei echt op gang. Het ging op dat moment zo snel, dat menig teler moeite had om de aardappelopslag de baas te worden voordat de bieten gesloten waren.

Bladvlekken

Wel was het wachten op een verfrissende bui. Met name in het zuiden en zuidwesten heeft die lang op zich laten wachten. In het noorden, noordoosten en het centraal kleigebied gebeurde dat eerder. Dit zijn dan ook de gebieden waar in een vroeger stadium (eind juni, begin juli) de eerste bladvlekken zijn gevonden. Alle telers hebben bericht ontvangen hun percelen op bladvlekken te controleren en als de eerste vlekjes zijn gevonden een bespuiting uit te voeren.

Het is van belang twee weken na een bespuiting en daarna welkelijks het gewas opnieuw te controleren op de aanwezigheid van (nieuwe) bladvlekken. Er kan namelijk gemakkelijk nieuwe aantasting ontstaan, omdat er veel nieuw blad wordt gevormd. Spuiten tegen bladschimmels blijft nodig tot begin oktober. Dit geldt alleen voor bieten die minimaal vier weken later worden geoogst. Elk middel heeft een veiligheidstermijn bij het gebruik. Let daarop.

Bietencysteaaaltjes

De droogte liet hier en daar slaphangende bieten zien. Met name op zandgrond. Maar ook op percelen, waar men last had van bietencysteaaaltjes. Dit soms ondanks de inzet van een aaltjesresistent ras. Als de aaltjesdruk te groot is, kunnen ook dergelijke rassen daar last van hebben. Een goede oplossing op deze percelen is de inzet van resistente groenbemesters.

Rhizomanie

Ook dit jaar zien we weer percelen die verschijnselen van doorbraakrhizomanie vertonen. Als er op een perceel veel blinkers voorkomen, is dat het signaal om in de toekomst een ras te kiezen met een aanvullende rhizomanieresistentie.

Flitsbijeenkomsten

In verschillende regio's zijn korte Unitip-veldbijeenkomsten georganiseerd over uiteenlopende onderwerpen, zoals de herkenning van bladschimmels. Ook zijn er bijeenkomsten geweest die gebaseerd zijn op praktijkproeven van telers. Voorbeelden zijn: Het zaaien op 45 cm rijenafstand en zaaien door kapotgevroren restanten bladrammenas met een schijvenzaaimachine. Dit in verband met stuifbestrijding. Deelnemers hebben zo nieuwe ideeën kunnen opdoen en ervaringen kunnen uitwisselen.

Kees Geschiere

VELDBIJEENKOMST NOORDOOSTPOLDER

Telers bekijken de resultaten van een perceel bieten, dat met een schijvenzaaimachine is gezaaid door kapotgevroren bladrammenas. De proef is goed geslaagd.

Aandachtspunten bij deze methode:

- Leg het perceel bij de zaai van de bladrammenas al direct klaar voor de bieten.
- Zorg er bij het eventueel doodspuiten van de groenbemester voor, dat dit ruim voor de bietenzaai gebeurt.
- Hou bij het zaaien voldoende druk op de zaai-elementen.

BEPAAAL NU AL DE ROOIVOLGORDE VAN UW PERCELEN

Wanneer u op meerdere momenten de bieten levert, zijn er verschillende afwegingen om te bepalen welk perceel(sdeel) u het beste als eerste kunt rooien en leveren en welke bieten succesvol te bewaren zijn.

Het mooiste perceel kan het beste als laatste gerooid worden (foto 1). Om een juiste keuze te kunnen maken is het belangrijk te weten welke ziekten en plagen voorkomen op het perceel. Ook is het goed om na te gaan welke bieten nog het meest kunnen doorgroeien. Daarnaast speelt bij de keuze van welk perceel het eerste gerooid moet worden de berijdbaarheid van het perceel een rol. Uiteraard kan het te zaaien of te poten volggewas ook een reden zijn om een perceel als eerste te rooien.

Ziekten en plagen

Sommige ziekten en plagen veroorzaken wortelrot. Een perceel met wortelrot kan het beste als eerste gerooid worden, want het rottingsproces gaat tijdens het najaar door. Houd er rekening mee dat een partij bieten bij levering niet meer dan 10% rot mag hebben. Het kan zijn dat de bieten van een perceel bij uw eerste leveringsmoment deze grens nog niet overschrijden, maar op een later moment wel. Voorbeelden van ziekten en plagen die tot wortelrot leiden zijn rhizoctonia, violetwortelrot (foto 2), phoma en stengelaaftjes. Het rot gaat niet alleen door in het veld, maar ook tijdens de bewaring. Rooi en lever partijen met rotte bieten altijd zo snel mogelijk en bewaar de bieten niet. Ook bieten met bruine of zwarte vaatbundels (foto 3) door aantasting van rhizomanie, verticillium of fusarium zijn slecht te bewaren. Bekijk in september de bieten in uw perceel en snijd eens een aantal bieten door om de vaatbundels te

Foto 1. Bepaal nu al de rooivolgorde van uw percelen. Als u meerdere percelen heeft en u wortelrot of andere problemen pas ziet zodra u gaat rooien, dan is het niet meer mogelijk om het beste perceel tot het laatst te bewaren.

bekijken. In de afgelopen jaren werden diverse telers namelijk verrast door wortelrot toen de bieten gerooid werden.

Foto 2. Een biet met violetwortelrot.

Groeiopotentie najaar

De opbrengst van gezonde bieten kan in het najaar nog flink toenemen. Bij bieten die het hele seizoen al slecht groeien is de groeiopotentie veel lager. Voorbeelden van slecht groeiende bieten zijn bieten met aantasting door bladschimmels (foto 4), nutriëntengebrek, verticillium, bieten-cysteaaltjes of andere ziekten en plagen. Ook bieten op percelen met slechte plekken als gevolg van structuur, lage pH of vreterij zullen minder presteren in het najaar. Bij meerdere leveringen is daarom het advies om het minst goede perceel als eerste te leveren.

Berijdbaarheid

De berijdbaarheid van een perceel later in het najaar kan ook een reden zijn om het als eerste te rooien en te leveren. Een

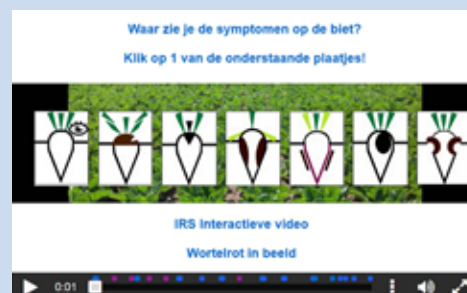

Foto 3. Vaatbundelverkleuring door, in dit geval, fusarium.

laag gelegen perceel of een perceel wat snel nat is, zal bij latere regenval moeilijker te rooien zijn, met daarnaast risico op nadelige gevolgen voor de bodemstructuur. Percelen met zware kleigrond kunnen ook beter eerder gerooid worden dan percelen op lichtere kleigronden, zodat het perceel nog op tijd geploegd kan worden.

WORTELROT IN BEELD

Het advies is om nu al de bieten in het perceel te bekijken en te kijken of wortelrot in het perceel aanwezig is. Op www.irs.nl vindt u de interactieve video 'Wortelrot in beeld' (www.irs.nl/interactievevideos).

In dit filmpje ziet u hoe u het beste de bieten kunt bekijken en hoe u de juiste diagnose kunt stellen om problemen in de toekomst aan te kunnen pakken.

Volggewas

Het te zaaien of te poten volggewas (bijvoorbeeld wintertarwe, wintergerst of tulpenbollen) kan eveneens bepalen welk perceel als eerste gerooid wordt. Bij eerdere oogst kunnen de bieten normaal gezien onder relatief gunstige omstandigheden worden gerooid. Daarnaast geeft dit mogelijk ruimte om na een regenbui nog enkele dagen te wachten

om het perceel op te laten drogen, wat het mogelijk maakt om het volggewas op tijd te zaaien of te planten onder relatief gunstige omstandigheden.

Gezonde bieten bewaren

Kies voor langdurige bewaring indien mogelijk een perceel met gezonde bieten. Gezonde, goed gerooiden bieten zijn immers het beste te bewaren (zie ook het IRS-artikel 'Bietvriendelijk rooien: vind het optimum'). Bewaar vooral geen partij suikerbieten die veel rotte bieten bevat. Het rot breidt zich in de bewaring uit en zal daarnaast zorgen voor extra bewaarverliezen door de geproduceerde warmte. Dit is vooral het geval als bieten bewaard worden in grote vierkante hopen waarin de warmte moeilijker afgevoerd kan worden.

Bram Hanse en Martijn Leijdekkers

Foto 4. Een voorbeeld van een perceel met slecht groeiende bieten, in dit geval, veroorzaakt door een aantasting met cercospora. Rooi een perceel met slecht groeiende bieten als eerste indien u een keuze tussen percelen kunt maken.

Rubriek onder
verantwoordelijkheid van:

Postbus 32, 4600 AA Bergen op Zoom

Tel.: +31 (0) 164 274 400
Fax.: +31 (0) 164 250 962

irs@irs.nl
www.irs.nl

Eindredactie: Jurgen Maassen

BIETVRIENDELIJK ROOIEN: VIND HET OPTIMUM

De eisen aan perfect rooiwerk zijn hoog: alle blad en bladresten volledig verwijderen, alle bieten netjes uit de grond lichten, voorzichtig reinigen en zorgvuldig opslaan. De omstandigheden tijdens en tussen campagnes kunnen sterk verschillen. Dit vraagt voor het beste rendement om een plan voor het oogsten onder goede omstandigheden en een goed samenspel van teler, machinist en rooier.

Beter kopwerk, capaciteit en betere banden krijgen de laatste jaren terecht veel aandacht bij nieuwe rooiers. Cruciaal blijft bij elke rooier ter plekke de afstelling van de rooier aanpassen aan de omstandigheden voor de hoogste rooikwaliteit. Met een optimale reiniging en rooien onder gunstige omstandigheden is nog veel te winnen. Dit artikel geeft daarover tips.

Beperk puntbreuk

Puntbreuk was in IRS-metingen steeds de grootste verliespost. Gemiddeld 1,7 ton per hectare, met uitschieters tot 5 ton! Ideaal is dat alle bieten afbreken bij een diameter kleiner dan 2 cm. Toprooiers hebben meer dan 90% bieten met een breukvlak kleiner dan 2 cm diameter en

bij de rest van de bieten niet meer dan 4 cm. Dit is eenvoudig te controleren aan de gerooide bieten. Neem daarvoor alleen bieten met een 'vuil' breukvlak en geen 'witte' breukvlakken die gemaakt zijn bij het storten en lossen van de kipper.

Optimaal reinigen

Onze Belgische collega's hebben een aantal jaren gemeten aan intensiteit van reinigen bij het rooien. Het verschil in grondtarra tussen optimaal en minimaal reinigen was 6 procentpunten (zie figuur 1). Nog intensiever reinigen leverde slechts 1 procentpunt minder grondtarra op, maar wel meer dan 1 ton per hectare extra aan puntbreuk! Alle redenen om niet de grenzen in reiniging op te zoeken.

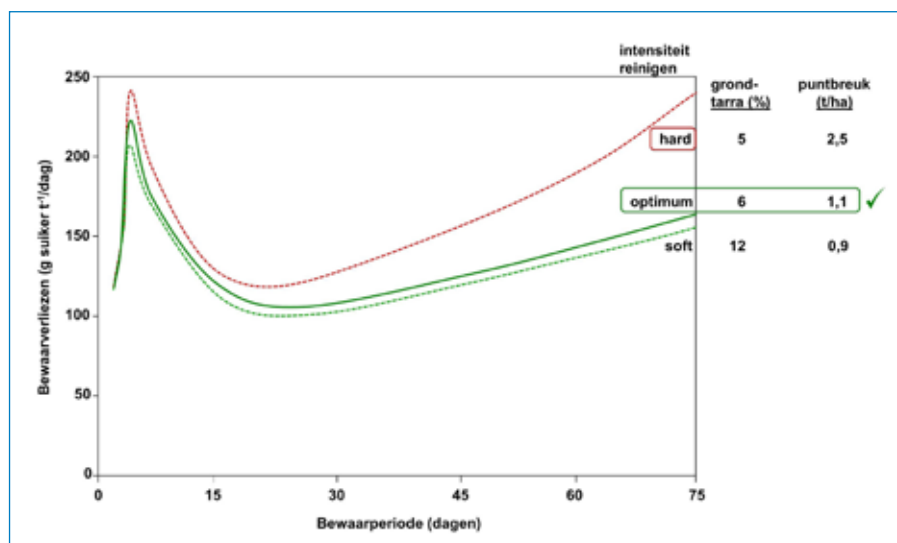

Perfect geoogste biet: schoon gerooid, bladresten verwijderd, geen bietverlies door te diep koppen en geen puntbreuk, nauwelijks beschadigd en daardoor goed bewaarbaar.

Als het 'sneeuwt' onder de rooier is de reiniging meestal te intensief.

Lange bewaring

Hoe hoger de puntbreuk hoe hoger de bewaarverliezen. In figuur 1 is duidelijk te zien dat na 30 dagen bewaring de bewaarverliezen enorm toenemen door

Figuur 1. Invloed van intensiteit van reinigen in de rooier op grondtarra, puntbreuk en bewaarverliezen (naar IRS, 2008; KBIVB, 2012/2013).

Tabel 1. Netto-opbrengst, extra groei, extra verliezen, grondtarrapercentage, tarrabijdrage en financiële opbrengst op diverse oogsttijdstippen en -omstandigheden.

oogsttijdstip	omstandigheden	netto wortel-opbrengst (t/ha)	suiker-gehalte (%)	extra groei door later rooien* (€/ha)	extra bietverlies bij later rooien* (€/ha)	extra bewaarverlies door eerder rooien* (€/ha)	grond-tarra (%)	tarra-bijdrage* (€/ha)	financiële opbrengst* (€/ha)
1 oktober	gunstig	81,4	16,6	-	-	52	5	54	3.038
8 oktober	ongunstig	82,7	16,8	114	35	-	15	185	3.038
1 november	gunstig	86,4	17,2	-	-	23	5	58	3.456
8 november	ongunstig	87,0	17,3	58	35	-	15	195	3.365

* Berekend bij € 40,- per ton bieten, tarrabijdrage € 12,70 per ton. De groei is berekend met SUMO en de campagnegegevens van 2012/2016. Extra bietverlies door intensiever reinigen bij later rooien is op basis van Beet Europe 2010 geschat op € 35,- per hectare.

schimmelvorming op intensief gereinigde bieten. Dit komt bovenop de extra puntbreuk door te intensief reinigen.

Alle reden om puntbreuk te beperken bij bieten die lang bewaard worden.

Benut gunstige omstandigheden

Het juiste moment is de absolute nummer één als het gaat om het maximale resultaat bij de oogst. Rooien onder gunstige omstandigheden stapelt voordelen: minder structuurschade, minder grondtarra, minder bietverliezen, minder bietbeschadiging en daardoor minder verliezen in de bewaring.

Benutten van gunstige rooiomstandigheden heeft een duidelijk tarraverlagend effect; op zwaardere gronden zelfs tot 10%! Benutten van gunstige rooiomstandigheden kan betekenen dat men enige groeidagen moet opofferen.

Advies: kijk weken voor de leveringsdata naar de weersverwachting en de situatie van de grond. En trek een plan voor de meest gunstige omstandigheden.

De financiële effecten van bovenstaande zijn uit te rekenen. Als voorbeeld gaan we uit van een gewas dat op 8 november netto 87 ton per hectare opbrengt (zie tabel 1). Om onder gunstige omstandigheden te rooien, worden zeven groeidagen

opgeofferd. Het grondtarrapercentage is 10% lager.

Uit dit voorbeeld blijkt dat de financiële opbrengst bij rooien op 1 oktober onder gunstige omstandigheden en een week bewaren gelijk is aan die van rooien op 8 oktober onder ongunstige omstandigheden. Dit is exclusief schade aan de grond. In dit voorbeeld stijgt het tarrapercentage in een week van 5 naar 15.

Rooien op 1 november onder gunstige omstandigheden en een week bewaren levert een bedrag van 91 euro per hectare meer op ten opzichte van rooien op 8 november onder ongunstige omstan-

digheden. Voor hogere machine- en arbeidskosten en schade voor volgteelt(en) is in dit voorbeeld nog geen bedrag verrekend.

Begin campagne

Aan het begin van de campagne groeien de bieten nog aanzienlijk. Houd dan de periode tussen rooien en levering kort. Bij slecht weer is wachten tot de grond weer droog genoeg is vaak beter, op lichte grond kan een halve dag een wereld van verschil maken. Op zware grond is hiervoor al snel drie dagen nodig.

Laatlevering

Na half november is de extra groei van de bieten minimaal. U heeft dan twee afwegingen bij laatlevering:

- vroeg rooien onder gunstige omstandigheden én langer bewaren. Dit vereist bietvriendelijk reinigen tijdens het rooien; gezonde bieten met weinig puntbreuk zijn langer te bewaren;
- later rooien vereist altijd rooien voordat het te nat is of een vorstperiode aanbreekt.

In beide gevallen loont extra aandacht bij de planning en het bietvriendelijk rooien en reinigen van de bieten.

Frans Tijink

Voor de strijd tegen oogstverliezen zijn enkele handige hulpmiddelen beschikbaar: een app op de smartphone, een applicatie op www.irs.nl/oogstverliezen en voor de bietenrooi-er-machinist een kop-/puntmaatje. De App Oogstverliezen is toegankelijk via deze QR-code.

KORT NIEUWS

DEELNAME UNITIP VERPLICHT

Vanaf volgend jaar is het voor alle telers verplicht om de teelt in Unitip te registreren. Doe daarom dit jaar al ervaring op. Bij volledige registratie van het bietenareaal van 2017 in Unitip ontvangt het bedrijf 250 euro.

Registreer de bietenpercelen voordat bieten worden geleverd. Het koppelen van leveringen aan het bietenperceel is zo eenvoudiger.

Bieten van meerdere percelen

Worden op hetzelfde moment van één ligplaats bieten van meerdere percelen geleverd? Markeer dan de scheiding tussen de bieten van de verschillende percelen (bijvoorbeeld met een pylon). Geef aan de oplader door welke bieten van welk perceel komen. Bij het verladen wordt per levering aangegeven van welk perceel deze komt. In Unitip kunnen de leveringen vervolgens met één druk op de knop aan het juiste perceel worden gekoppeld.

MIJLPAAL MET GROEN GAS

Suiker Unie heeft op 18 juni zijn honderdmiljoenste kuub groen gas aan het openbare aardgasnet geleverd. De eerste levering werd in oktober 2011 gedaan door de methaanreactoren van de fabriek in Dinteloord. Sinds 2012 hebben beide fabrieken een biomassavergister. Suiker Unie produceert jaarlijks 22 miljoen kuub groen gas, ruim een kwart van de totale groen-gasproductie in Nederland.

De biovergister van Dinteloord

INVESTERING IN DRUKWISSELSYSTEEM FISCAAL GESTIMULEERD

Drukwisselsystemen voor banden helpen de structuurschade te beperken. De drukwisselsystemen staan op de Energie- en milieulijst 2017. De investeringen hierin komen daardoor in aanmerking voor extra Energie-investeringsaftrek (EIA): 55% van de investeringskosten in aftrek op de fiscale winst. De regeling is bestemd voor systemen waarmee vanuit de cabine de ideale bandenspanning kan worden ingesteld.

Bietenooft

Onder de aftrekregeling vallen onder andere compressoren, bedieningsunits, VF (Very increased Flexion)-banden, aansluitingen en ventielen. Zeker met het oog op de bietenooft is de regeling extra interessant voor drukwisselsystemen voor banden op bietenrooiers, zelfrijdende afvoerwagens, trekkers en kippers. De bodemdruk van deze machines kan hiermee sterk gereduceerd worden en bodemverdichting voorkomen. 'EIA 240906' en de volledige lijst aan systemen onder deze aftrekregeling staan op www.rvo.nl/subsidies-regelingen/milieulijst-en-energielijst/eia/bandenspanningregelsysteem.

